

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuu abonamentului:	
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl.— cr.
" " " " 1/2 anu . . .	2 " 50 "
Pentru Romani'a si strainetate pe anu .	7 " — "
" " " " " 1/2 " 3 " 50 "	

Pretiuu insertiunilor:	
Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 cuvinte	3 fl., pana la 200 cuvinte
	4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Corespondintiele sè se adreseze Redactiunei dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogic-teologic, éra banii la secretariatul consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.

Invitare la abonamentu

pentru

„BISERIC'A si SCOL'A“

pe anulu 1879.

Pretiuu abonamentului remane si pentru viitoriu celu de mai nainte, adeva:

Pentru Austro-Ungaria 5 fl. v. a. pe anu, si 2 fl. 50 cr. pe diumatate de anu.

Pentru Romania si strainetate 7 fl. v. a. pe anu, si 3 fl. 50 cr. pe diumatate de anu.

Abonamentele se potu face mai cu inlesnire prin asemnatiuni postale.

Rugamu dara pe on. abonenti vechi câtu si pe cei noi se-si insinue de timpuriu abonamintele lor, ca se nu intrerupemu espedierea fóiei si se ne putemu orientá in privinti'a tiparirii esemplarielor.

Redactiunea.

Care se fia missiunea preotimei in timpul de facia?

Nici odata nu a fostu momentulu mai oportunu, ca se ne intrebamu de missiunea preotimei, decâtu momentulu de facia. Acést'a ni-o spune positiunea morala a societatii moderne!

In adeveru, preotimea jóca unu rolu fórtu insemnatu in istori'a culturei si a civilizatiunei omenesci. Istori'a tuturor popóreloru antice, a Indieniloru, Egipteniloru, Persiloru, Greciloru si Romaniloru, probéza in modu evidentu influinti'a mare, ce a avutu preotimea in vietí'a sociala si politica a popóreloru.

Dirigatori'a preotiésca in sa nu erá asemenea la tóte popórele. Ea se regulá de influintiele climatice, locale si de gradulu de cultura alu fiacarui poporu. In statele primitive, precum in Egiptu, preotii nu erau

numai servitorii religiunei, ci totodata depositarulu si promovatorii culturei si ai civilizatiunei in genere. In adeveru, monumentele hieroglifice descoperite in timpul mai din urma, vorbescu faptime de recunoscinti'a, ce omenimea detoresce preotimei egiptene!

La Greci si Romani terenulu de activitate alu preotiloru erá mai angustu. Aici, ei nu aveau nici o influentia in cultivarea sciintieloru si in trebile statului; tóta activitatea lor se reportá la celebrarea sacrificieloru si a ceremonieloru religióse. Ér la judei, o natiune cu institutiuni curatu teocratice, preotimea avea unu terenu fórtu vastu. Seminti'a lui Levi figuréza pretutindenea in fruntea natiunei judaice. Levitii nu numai seversiau ceremoniele religióse, ci si legile politice si civile erau tóte fapt'a lor.

Daca astfelu erá positiunea si rolulu preotimei in societatea omenésca inainte de crestinismu, se vedemu acuma, care se fie positiunea si rolulu ei in societatea crestina? A predicá evangeli'a lui Cristosu, a desteptá, intemeiá si consolidá viéti'a religiósa morala la tóte natiunile idololatre, cu unu cuventu a convertí la crestinismu pre toti ómenii, éta missiunea preotimei in secolii primari ai crestinismului! Acést'a propriaminte e si missiunea preotimei de astadi! De câteori preotimea scapase din vedere acést'a misiune, ori a confundat'o cu tendintiele politice, ea totdeuna s'a departatu de la scopulu ei sublimu. Marea missiune a preotimei in timpul de facia este: educatiunea religiósa. Ea trebuie se fie scopulu functiunei preotiesci, ér cultur'a, politic'a si sciinti'a numai mijlócele pentru ajungerea acestui scopu.

Odinióra, candu religiunea se numiá: „fric'a lui Ddieu“ „legatur'a cu Ddieu“, séu candu ea se cuprindea in adorarea puteriloru elementare a-le naturei, simtiemintulu religiosu se manifestá cu prisosintia in tóte impregiurarile vietii omenesci, si preotimea nu avea decâtu se dee spresiune acelu simtiemintu puternicu care viiá atunci in spiritulu ómeniloru. Ea nu putea fi in grigita de locu pentru lips'a de religiositate. Ómenii fiindu mai apropiati de

inceputulu loru, de creatiune, au simtitu pôte mai multu raportulu loru cu fiinti'a creatóre, cu Ddieu, de aceea si simtiulu loru religiosu erá mai puternicu, viéti'a religiosa mai esemplara. Spiritulu timpului erá cu adeveratu spiritulu religiositatii!

Astadi insa, in faci'a progreselor civilisatiunei si a culturai omenesci lucrulu sta altecum. Omulu crediendu-se stapanu peste puterile naturei, pe care mai nainte le adorá cu respectu si cu temere, legaturile sale cu fiinti'a suprema incepu a slabi din ce in ce mai multu, pentru cá elu nu simte ca mai nainte presinti'a lui Ddieu in elementele ce-lu incungiura. Religiositatea lipsesce cu deseversire ómeniloru; ici colea, d'abia aflamu câte unu omu religiosu, cu fric'a lui Ddieu; incátu secolulu de astadi, care se dice a-lu luminiloru, secolulu civilisatiunei, mai nimeritu l'am puté numi secolulu ireligiositatii. Da! Spiritulu civilisatiunei trebue reformatu, trebue se-i damu directiune religiósá. Éta problem'a ce preotimea trebue se-o resólve astadi! Germele religiunei, din care se desvolta spiritulu religiosu, n'a peritu si nici va perí pana va sustá genulu omenescu! Simtiulu religiosu a fostu, si va fi eternu in omu; poporu fora religiune n'a existatu nici odata.

Daca totusi observamu lips'a de religiune si religiositate la cutare persóna séu poporu, acést'a nu va se insemne, cá ele lipsescu in genere, cum le place unora se créda, ci cá cultivarea simtiului religiosu este gresita séu chiar negligata. In astfelu de impregiurare, este naturalu, preotulu nu pôte figurá ca reprezentantele religiunei, elu trebue se se faca reformatorulu si regeneraturulu ei. Simtiemintulu religiosu tempitu in omu trebue se-lu destepte, se-lu reinvie, ca se predomine intréga fiinti'a omului, si astfelu se produca in elu spiritulu religiositatii. Acést'a este oper'a educatorului religiosu, este oper'a preotului.

Scopulu educatiunei religiósé, precum amintiram, este desteptarea simtiului religiosu si transformarea lui in spiritulu religiosu. In scopulu acést'a n'avemu d'a predicá sciinti'a, nu avemu necesitate ca se instrumu mintea, ci ca se cultivamu inim'a! Fora cultur'a inimei omulu civilisatu nu e decátu celu mai astutu si celu mai cru du din animale! Dica filosofii materialisti, ce vor voi, pana candu omulu va atentá la viéti'a omului, pana atunci civilisatiunea este o barbaria si nu civilisatiune! Cultur'a inimei a avutu totdeuna rolulu celu mai mare in independinti'a si libertatea popórelor, in marirea, prosperitatea si durat'a statelor. Prin puritatea moravurilor, popórele mici au fundatu state putinte, precandu, prin depravarea loru, imperiuri mari au cadiutu din vechi'a loru marire in debilitate si umilire. Acést'a probéza pana la evidentiá cá cultur'a mintii este inferióra culturai inimei! In adeveru studiandu istori'a, vedemu cu mirare, cá la tóte popórele si in toti timpii progresulu coruptiunei a mersu paralelu cu progresulu sciintielor. In Babilonia, in Egipetu, Aten'a si Roma, coruptiunea care a

adusu caderea, n'a fostu nici odata mai mare, ca in timpulu, in care sciintiele si artele au fostu mai in flóre. Si óre instructiunea se fia caus'a depravarei moravurilor? Nu, caus'a coruptiunei nu pôte fi cultur'a mintii, ci lips'a de cultur'a inimei, lips'a educatiunei religiósé! Cultur'a intelectuala nu corumpe bunele moravuri, insa ea nu e in stare se resiste pasiuniloru degradante, daca nu e completata prin educatiunea religiósá, prin cultur'a inimei!

Mijlócele prin cari se ajunge, si se realizéza educatiunea religiósá sunt doue: ideile religiósé si icónele séu esemplele religiósé. Cele d'antaiu, emanandu din spiritulu omului se adreséza éراسi spiritului. Ele influentiéza asupra spiritului si asupra inimei deopotriva. Si pana candu omulu va fi omu, reproducerea loru in sufletulu lui va desteptá in elu consciinti'a demnitatii sale, si pururea vor lucrá pentru formarea si intarirea spiritului religiosu intr'ensulu. Cine se nu fie petruncu óre de unu simtiementu nobilu si gloriosu, candu ideia de Ddieu stralucesce in sufletulu lui? Cine se nu véda glorificarea sa, candu simte tipulu lui Ddieu in sufletulu seu? Si cine se nu simtia grandórea si sublimitatea momentului, candu pôte dice, cá Ddieu se afla intr'ensulu, si elu in Ddieu? Aceste sunt cu adeveratu momintele prin cari se destepta simtiulu religiosu, se forméza si se cultiva spiritulu religiosu!

Alu doilea mijlocu puternicu in educatiunea religiósá sunt icónele séu esemplele de religiositate. Privirea obiectelor si a operelor frumóse destepta in omu simtiementu in respectulu frumosulu. Productiunile artistice cu privire la acestu simtiementu sunt intoemai ca nutrementulu pentru corpu; contemplarea loru lu-produce, si potentiaza succesive, pana se transforma in asia numitulu gustu esteticu. In urmare, daca productiunile de arta a-le unui Michaelu Angelo, Rafaelu si alti artisti nemuritori, sunt operele, in cari simtiementulu frumosulu si-afla totdeuna nutrementulu seu; apoi, in respectulu religiosu, patriarhii, profetii, santii, apostolii, santii martiri, aceste figuri maretie de credintiá si religiositate, sunt icónele, modelele, cari contribuescu in mesura considerabila la desteptarea si promovarea simtiului religiosu. Dar apoi, ce se dicemu despre modelulu modelelor, idealulu omenimei, despre Iisus Christosu? idealulu, care mai multu decátu toti inriuresce asupra vietii religiósé a ómeniloru. Cine nu se va simti atinsu la privirea acestui idealu maretiu? In adeveru numai inimile celea impetrite in reutati, din cari s'a stinsu tóta schintei'a de simtiementu nobilu, cáci unde se afla cátu de pucinu simtiu curatu, inim'a omului tresalta la privirea lui, simtiulu religiosu incede a-se desteptá, si a se transformá in spiritulu religiosu.

Astfelu de icóne séu modele de religiositate, trebue se fie preotimea astadi, daca voiesce seriusu cultivarea spiritului religiosu in poporu. Cuventulu se adreséza la minte, ér icón'a, séu fapt'a vorbesce la inima; apoi religiositatea se tiene in domeniulu inimei!

De aceea dice si apostolul Pavelu lui Timoteiu: Fii modelu credintiosiloru, si lui Titu: Intru tóte insuti pre tine te da modelu de fapte bune.

Insemnatatea frumóselorú icóne séu esemple de religiositate pentru producerea si cultivarea simtiului religiosu in poporu, o accentuaza cu multa profunditate P. S. S. Episcopulu Ioanu in pastoral'a sa de anulu nou adresata in specialu preotimei eparchiale. „Sunt preoti, dice Preasantitulu Episcopu, cari au slabitiunea d'a nu cercetá biseríc'a regulatu, si candu o cercetéza o cercetéza d'a face servitiulu divinu in fag'a mare, totu sarindu si prescurtandu. Altii érași functionéza la altariulu Domnului fora seriositate si pietate, adeca fora simtiulu de evlavie, ce trebue se-lu aiba totu crestinulu, cu atátu mai multu preotulu, care trebue se fie modelu de credintia si pietate, dupa dis'a scripturei: Asia se lumineze lumin'a vóstra inaintea ómenilorú, ca vedíendu faptele vóstre celea bune, se prea marésca pre Tatalu vostru celu din ceriuri. Din aceste mominte grave de religiositate Preasanti'a sa da apoi urmatórele consilii pastorale preotiloru: „Tieneti servitiulu divinu in biserici regulatu, si dupa tipicu, indepliniti tóte functiunile religióse cu pietatea ce se cere dela preotu; ér dupa terminarea servitiului divinu in dumineci si serbatori, tieneti poporulu cuventari instructive si morale, fia ele la inceputu cátu de simple, dar se fie esite din minte drepta si inima curata, tientindu la luminarea mintii si nobilitarea inimei poporeniloru“.

In aceste se cuprinde marea missiune a preotiloru in timpul de astadi! Esemplele lorú de religiositate sunt icónele care vor inspirá poporulu simtiementele frumosului si sublimului, facandu-lu moralu si religiosu in totu cuprinsulu cuventului!

Restaurarea sinódelorú si comitetelorú protopresbiterali.

Principiulu fundamentalu in fiecare constitutiune este, ca poporulu se-se guverneze prin sene, astfelu, precum pretindu necesitátile lui. Fiecare membru alu societátii se fie chiamatu a-si dá votulu seu acolo, unde se tractéza de interesele sale. Acestu principiu insemnatu, propagatu in lume de religiunea crestina, se recunósce de toti barbatii mari de singurulu principiu capace a dá societátii omenesci base solide in desvoltare. Conscia acestui principiu biseríc'a nóstra a combatutu in toti timpii si din tóte puterile aglomerarea unei puteri pré mari in manile unui individu sén alu unei clase. Ea a nimicitu aceea teoria basata pe prejudetie, dupa carea majoritatea omenimei, mass'a cea mare a poporulu erá pusa sub unu tutoratu, sub o epitropia a cutárei clase privilegiate. Adevératu, cà a fost timplu, cand si biseríc'a gemea sub jugulu celu greu alu absolutismului. Acestu absolutismu a fost produsu mai cu séma de vitregitatea timpuriloru de trista memoria, si mai cu séma de mana streina.

Tesaurulu celu mai scumpu alu omenimei a fost totdeun'a libertatea. Pentru libertate au cursu multe siróie de sange in decursulu secliloru. Cu tóte acestea. se pare, cà cu nimicu nu s'a facutu mai multu abusu, ca chiar cu acésta conditiune de viétia, dupa carea s'a luptatu omenimea atátu de multu, Abusulu, de care amintimu a provenitu inse mai totdeun'a din impregiurarea, cà o mare parte din omenime n'a esericiatu cu deplina conscientiositate drepturile date de constitutiune, si séu s'a lasatu sedusa de influintia cutarei clase, séu nu si-a preceputu drepturile, ce-i competu dupa lege.

Ori ce constitutiune liberala pretinde decentralizarea si impartirea puterii. Elementele, din cari se compune societatea, devinu autonóme, sunt chiamate a-si regulá incesi afacerile lorú, ér elementelorú superióre le compete mai multu numai unu dreptu de controla, o inspectiune si ingrigire, ca elementele inferióre se-si indeplinésca afacerile lorú cu deplina scumpetate. Indata ce inse aceste elemente nu sciú usá de drepturile date lorú de constitutiune, se ivesce in intréga societatea o incurcatura si confusiune. Intregu aparatulu constitutionalu este in unu astfelu de casu in disordine, si societatea suferé. Elementelorú superióre li se impune o sarcina mai grea, decâtu potú purtá umerii lorú. Ele decidu in multe casuri póteca reu informate, si fara deplina cunoscintia de cauza. Daca comitu elementele superióre in o astfelu de situatiune gresiele, si daca nu potú luá unu aventu mai insemnatu, séu daca stagnéza chiar in activitatea lorú, atunci vin'a pentru tóte acestea o pórtá cei de jos, acei'a, cari n'au sciutu se fie la inaltimea missiunii lorú, cand au fost chiamati a esericiá drepturile date de constitutiune.

Judecandu dupa rezultatele obtinute, se pare, cà nici unulu din elementele constitutive ale bisericei nóstre, normate de statutulu organicu, nu a fost mai nenorocosu in activitatea sa, decât protopresviteratulu. Nu invinuimu pe nimenea pentru acésta stare. Potú fi multe cauzele, din cari provine. Cea mai insemnata este inse de siguru impregiurarea, cà n'amu dispusu inca de timpul necesariu spre a ne pregatí de ajunsu in scól'a practica pentru viétia constitutionala.

Acum intrámu inse in protopresviteratu intr'unu nou periodu. Acum se restauréza in sensulu legii sinódele si comitetele protopresviterali. Clerulu si poporulu din intréga provinci'a metropolitana este chiamatu de nou la urna spre a se dechiará asupra individiloru, caror'a voiesce a le incredintia destinele protopresviteratului.

Sunt multe agendele, ce le concrede legea nóstra fundamentala acestorú doué foruri. Statutulu organicu reasuma activitatea sinodului protopresviteralu in §-lu 50 in patru puncte. Daca privimu preste aceste patru puncte, vedemu, cà ele punu pe umerii sinodului protopresviteralu urmatórele agende: 1) obiectele economico-bisericesci, scolari si fundationali privitorie la protopresviteratu; 2) alegerea protopres-

viterului, a membrilor scaunului protopresviteralu, a profesorilor si invetiatorilor pentru scóele tractuali si prezentarea actului de alegere la consistoriulu eparchialu; 3) inaintarea trebei scolare din protopresviteratu; 4) nesuinti'a pentru sustinerea védiei si autonomiei bisericesci.

Aceste agende s'au indeplinitu pana aci numai in parte. Cu deosebire inse a fost pré pucinu obiectu de discussiune caus'a scolara. Acésta impregiurare tradéza o mare apatia, o apatia, carea nu are inse nici cea mai mica ratiune. Acésta apatia nu insemnéza nimicu mai multu, decâtu cà dóra inca nu ne am deprinsu, séu inca nu amu pututu invetiá, se apretiuimu valórea asociárii muncei si a capitalului intru desvoltarea nóstra. Chiar in acésta privintia inse ne pune constitutiunea nóstra la dispusetiune unu avantaju fórte insemnatu. Ea ne grupéza in societati si corporatiuni mai mici, si in societati si corporatiuni mai mari, cu scopu, ca ceea ce nu putemu face mai pucini, se fimu in stare a face mai multi. Pana acum inse ne amu folositu pré pucinu de avantagele, ce ni-le dau institutiunile nóstre positive in acésta privintia. Nu este dara nici decât consultu a ne aretá indiferenti facia de ele, si astfelu a le condemná mai nainte de a fi probatu a vietuá dupa ele, si mai nainte de a ne fi convinsu despre valórea lor.

Este in genere cunoscutu, cà nu avem scóele de ajunsu. Ba in diecesele Aradu si Caransebesiu nu avem nici macar o singura scóla media. Sub astfelu de impregiurári mass'a cea mare a fiiloru poporului nostru nu are unde se-si cascade o cultura superióra, ér cei pucini, cari voiescu se invetie mai departe, dupa ce si-terminéza studiulu in scól'a elementara, sunt dati in grati'a si disgrati'a streiniloru. Crearea de scóele medie este dupa noi chiamarea protopresviteratelor. Ele trebuie se ia in mana initiativ'a, se desbata caus'a, se caute a aflá medilócele, si apoi eparchi'a inca nu le va denegá concursulu ei. Numai pre o astfelu de cale ne vomu puté creá numerulu necesariu de scóele de acésta natura. Altfeliu ne vomu mai vedé de multe ori in acelu circulu vitiosu, in care se aflá sinodulu eparchialu aradanu din anulu 1877, cand se ocupá de crearea de scóele medie. Cand apelámu la protopresviteratu, si-lu invitámu a creá scóele medie, scóele civile, reale séu gimnasie pentru cultivarea poporului nostru, nu preindemu unu lucru, ce trece preste puterea lui. Cunóscemu unu casu, carele ne dovedesce pana la evidintia, cà acést'a este posibilu. Pana mai la anulu 1848 erá in Brasiovu o singura scolutia romanésca, unde functioná ca invetiatoriu crasniculu bisericei. Astadi atragu admiratiunea tuturor romaniloru scóele nostre din Brasiovu. Ti-se umple inim'a de bucuria, cand vedi acestu foculariu de cultura, acestu Sionu romanescu cu unu gimnasiu completu, scóla reala, scóla comerciala, scóla normala, scóele de fete si o scóla pentru meseriasi.

Este adevératu, cà la sustinerea acestoru scóele s'au contribuitu din multe párti. Merítulu celu mare

in crearea acestoru scóele este inse fara indoiéla alu protopresviteratului, séu mai bine disu alu protopresviterului de odinóra alu Brasiovului, Jo an P o p a s u, alu P. S. S., actualulu episcopu alu Caransebesiului.

Protopresviteratulu este dara chiamatu a luá initiativ'a, si suntem siguri, niminea nu-i va denegá ajutoriulu, cum nu l'a denegatu nici gimnasiulu din Brasiovu, nici celu din Bradu, cand acést'a veni de doue ori in periclu.

Este mare rol'a ce o da constitutiunea nóstra protopresviteratelor. Ele sunt chiamate a creá fonduri, a ingrigí de parochie si scóele rurale mai serace; ele au missiunea de a infinti'a scóele tractuali si a tractá cestiuini de valóre in administratiunea bisericesca si scolara, pentru ca pe bas'a concluseru luate de protopresviterate se póta tractá si decide in modulu celu mai bunu si conform necessitatiloru poporului sínódele eparchiale si congresulu nationalu, si altele multe. Tóte acestea cadu in mare parte pe umerii sínódeloru si comitetelor protopresviterali.

Acést'a ne a indemnatu a atrage atentiunea asupra acestoru doue corporatiuni. Acést'a ne face se invitámu pre cei chiamati a ingrigí, ca la restaurarea, ce se intempla acum, se ingrigéscu, ca ele se-compuna din membri cei mai demni ai clerului si poporului nostru. Numai astfelu sperámu, cà se voru delaturá multe lacune, ce se obsrvéza astadi in organismulu bisericei nóstre. Este frmósa constitutiunea nóstra, este scumpu tesauru pentru unu poporu libertatea constitutionala. Ea ne va fi inse numai atunci de folosu, cand factorii angagiati la lucru si-voru scí impliní detorinti'a.

Parastasulu pentru Elena Ghib'a Birt'a.

Se apropiia diu'a de ¹³/₂₅ Ianuariu, diu'a mortii fericeitei fundatórie Elen'a Ghib'a Birt'a. In acésta di, séu in Duminec'a ce urméza nemidilocitu sunt invitate conform circulariului episcopescu de datulu 27 Decembre 1877. Nro 236, si conform unei decisiuni a sinodului eparchialu din anulu trecut, tóte bisericile din cele patru comitate: Aradu, Bihoru, Bichisiu si Cianadu, asupr'a caror'a se estindu binefacerile fundatiunei Birt'a, a tiené parastase pentru sufletulu fericeitei fundatórie, si alu sfatuioriului ei Ioan Popoviciu. Totu in circulariulu amintitu se invita onorat'a preotime „a tiené cuventári ocasionali, desfasiurandu celoru presentu bunatátile acestei fundatiuni, si aretandu in ce modu si-potu ómenii eternisá memori'a si pomenirea lor.“ Standu lucrulu astfelu, credemu, cà facemu unu servitiu, publicandu mai la vale o astfelu de cuventare ocasionala, trimésa noua de unu venerabilu preotu, in carea se schitiéza pe scurtu datele biografice din viéti'a fundatóriei si a sfatuióriului ei, date, pe cari dlu autoriu le cunóscu din esperienti'a sa propria.

Recunoscinti'a merítulu si a faptelor bune s'a privitu in toti timpii de virtute. Este unu lucru maretiu a admirá virtutile altor'a. Acést'a ne indémna si pe noi a ne incordá puterile, de cari dispunemu, si a face virtutu. Iéta aci valórea cea mare a dilei in carea celebrámu amintirea fericeitei fundatórie. Aducendu-ne aminte de dens'a, ni se punu inaintea ochiloru doue avantage, si anume: pe de o parte ne implinimu o stricta detorintia catra dens'a pentru merítulu

celu mare, ce-lu are pentru natiune, ér pe de alt'a dâmu anu indemnu tuturoru acelora' din noi, cari se afla in o stare mai buna, ca se seversiesca si ei astfelu de fapte.

Erá unu timpu, cand poporulu nostru din Ungari'a si Transilvani'a nu avea nici o fundatiune. Astadi multiemita ceriului, situatiunea s'a schimbatu, si fundatiunile cu mentiunea de a ajutá tinerimea nóstra la studie incepu a se inmultí. Ele se voru inmultí inse in mesura si mai mare atunci, cand ómennii se voru convinge, cá astfelu de fapte si-afla recunoscintia in corpulu natiunei.

Veniti, se dâmu deci cu totii tributulu, ce-lu detorimu p'fei fundatòrie pentru fap'ta ei cea marétia, si se inaltiâmu rugatiuni catra parintele cerescu pentru odichn'a sufletului ei.

Cuventare la parastasulu pentru fericit'a Elen'a Ghib'a Birt'a

„Fericiti cei milostivi, cá acei'a se voru milui“ (Mat. c. 5. v. 7.)

„Intre tóte faptele bune, ce infrumzetiéza pre omu, nici un'a nu este atátu de nobila, atátu de strelucita, si atátu de crestinésca ca milosteni'a. Intrens'a se aréta mai cu séma, încátu ne amu emancipatu de egoismu, încátu scimu pretiul pe de aprópele nostru, si încátu ne pricepemu chiamarea nóstra in lume. Celu ce imparte din averea sa, si cu dens'a alina durerile seracului si ale veduvei, ajuta instituttele filantropice, acel'a inca aici in viétia semte bucuri'a cerésca, carea o semtiescu dreptii intru imperati'a lui Ddiu; ér cand va vení dreptulu judecatoriu pre norii ceriului, ca se judece lumea, mai vertosu acésta fapta o va luá in socotintia, si pre toti acei'a, cari o au facutu, ii-va introduce in imperati'a ceriului, ér pre cei ce n'au avutu compatimire cu seraculu si lipsitulu, ci dându-le Ddiu avere, o au risipitu acést'a in petreceri si desmierdári, ii-va atungá intru intunereculu celu mai din afara. O alta parte insemnata a milosteniei, a acestei virtuti crestinesci, este cá printrens'a ne cascigâmu unu renume bunu, carele trece cu lauda din generatiune in generatiune, si fericitu este acel'a, pe carele pentru faptele sale maretie lu-binecuventa posteritatea.

Astadi, iubiti ascultatori, ne amu adunatu in biserica, si am seversitu o functiune religiósá, ce o numimu parastasu. Pentru cine s'a tîenutu acestu parastasu? Pentru doi individi, cari condusi de semtieminte crestine au implinitu acésta detorintia atátu de recomandata si impusa de sant'a Evangelia a lui Jisus Christos. Cine au fost acesti doi individi? Au fost fericit'a Elen'a Ghib'a Birt'a, si neuitatulu advocatu si directoru alu preparandiei romane ortodoxe din Arad, Joan Popovicu, ambii repozati in Dömnulu inca la anulu 1864. Dar ce fapta atátu de laudabila si atátu de insemnata au facutu ei, de pentru fericit'a amintire a loru ne amu adunatu astadi in sant'a biserica, si amu ridicatu rugatiuni catra Tatalu cerescu pentru sufletele loru? Ce au facutu ei, de astadi nu numai noi, ci tóte bisericile ortodoxe din comitatele Aradu, Bihoru, Bichisiu si Cianadu serbéza amintirea loru, si seversiescu rugatiuni pentru sufletele loru? Ei au facutu o fapta marétia, o fapta nobila si démna de imitatu, o fapta de mare valóre si de mare folosu pentru toti romanii, o fapta, ca carea in pârtille acestea numai fericitul Pappi mai facuse pe la anulu 1841. Elen'a Birt'a lasá prin testamentu la sfatulu advocatului Joan Popovicu o fundatiune de 48,000 florini, din a càroru interese sè-se imparta stipendie de câte 200 de florini la studentii seraci si cu purtare buna, dar lipsiti de midilócele necesari, spre a-si puté cascigá o cultura mai inalta. O ce esemplu maretiu au lasatu ei dupa sine! O ce binefacere au reversatu ei preste fii romanilor! Binecuventatu va fi numele Elenei Birt'a si alu lui Ioan Popovicu la romanii ortodocsi, nu numai la cei din amintitele patru comitate, ci la tóta pos-

teritatea nóstra din generatiune in generatiune, cáci au adusu pe altariulu natiunei romane jertfa pururia ardietòria si luminanda, ca se ardia, ca o ardere de bunu mirosu, si se lumineze intre fii romaniloru din seclu in seclu.

Dupace am amintitu acésta fapta marétia, credu, cá este de interesu, iubiti ascultatori, a cunósce mai de aprópe cine au fost acesti doi individi, si cum au devenitu ei in pusetiunea de a face o astfelu de binefacere tinerimei romane studiósé.

Dupa scótearea Turciloru din Ungari'a si Banatu, si dupace se asiezà tiér'a de turburári, multi macedo-romani si greci din imperati'a turcésca parasira vetrele stremosiesci pentru marea apesare din partea Turciloru, si venira aici la noi. Ei se asiezara ca negutietori nu numai prin orasiile tierii de sus si de jos, ci chiar si prin sate, purtandu comericiu, si deschidiendu pravalii cu negótie pentru poporu, de unde au si remasu pana in diu'a de astadi in gur'a poporului cuvintele: „me ducu la greculu, am fost la greculu“ si altele. Astfelu s'au aflatu macedo-romani si greci in Pest'a, Tokaj, Miskoltiu, Cartiagu, Oradea-mare, Beiusiu, H. M.-Vasarheiu, Sentesi, Timisióra, San-Nicolaulu mare si in alte locuri. Ei au ridicatu bisericí, si le au infrumsetiatu cu ornamente pretiósé.

In orasiulu Bichisiu, in comitatulu Bichisiului, inca au ridicatu grecii, cari se aflau acolo la olalta cu romanii biserica Dömnului. La biserica din Bichisiu a servitu tatalu Elenei Birt'a ca parochu. Elu erá grecu de origine, si se chiamá Michail Ghib'a. Femei'a lui a fost romana din Borosineu cu numele Ana Neamtiu. Aci in Bichisiu se nascù fericit'a fundatòria la anulu 1801. Abia ajunsese inse etatea de 10 ani, cand si remase orfana si de tata si de mama. Parintii ei nu lasara dupa sine nici o avere. Astfelu pruncii loru se imprasciara in tóte partile. Elen'a si-cautá refugiulu la nisce rudenii ale ei in Pancot'a, unde servi mai multi ani, ér dupa aceea ajungendu in etate, se maritá dupa unu mesariu cu numele Birt'a. Barbatulu ei erá seracu, si pe langa acést'a mai erá stepanitu si de o patima urita. Neputendu ei trai inse in Pancot'a cu venitululu celu pucinu, ce-lu aveau aci, se stremutara la Aradu. Dar si aici le fú noroculu totu atátu de maseru, ca si in Pancot'a. Nu multu dupa venirea loru in Aradu, se intemplá, cá barbatulu ei muri, si astfelu se vediù constrensa de nou a-si cascigá prin servitiu cele necesarie pentru viétia. Ea intrá acum in servitiu la unu officiantu cameralu cu numele Emanuilu Gogheru, la carele a servitu 33 de ani. Stephanulu ei avea o avere insemnata, si nu avea decâtu unu singuru nepotu. Dreptu aceea condusu de activitatea si credinti'a, cu care lu-servise in decursu de unu timpu atátu de indelungatu veduv'a Elen'a Birt'a, cum si de ajutoriulu, ce i-lu deduse in administrarea averii, i-testá tóta averea, indetorindu-o a dá nepotului seu sum'a de 50,000 fl. Curendu dupa facerea testamentului muri Emanoilu Gogher, la anulu 1863, si Elen'a Birt'a cea seraca deveni de odata bogata, dispunendu de sute de mii de florini.

Fiindu inse si dens'a inaintata in etate, si nesciindu numerulu dileloru sale, se grabi a face dispusetiunea cea mai de pre urma. Dreptu aceea se sfatui cu advocatulu Ioan Popovicu, pre carele i-lu recomandase stepanulu ei pana candu erá in viétia, si despre carele i-disese, cá se-lu consulte in tóte afacerile sale. In modulu acést'a deveni advocatulu Ioan Popovicu increditululu ei. Elu condusu de idei'a, cá romanii numai prin cultura se potu ridicá, si cá chiar pentru acést'a le lipsescu midilócele, indemná pe Elen'a Birt'a a face o fundatiune pentru ajutorirea studentiloru seraci. Acést'a se si intemplá. La indemnululu lui ea dispuse prin testamentu, ca din averea sa se-sè faca o fundatiune, carea se pórte numele ei, din carea sè-se imparta in fiecare anu la 12 studenti de religiunea ortodoxa, romani si greci, stipendie in suma de câte 200 fl. Administrarea si ingrigirea acestei fundatiuni o concredíu unei comisiuni, compuse din 12 membri, 4 preoti si 4

mireni sub presiedinti'a episcopului Aradului. Acésta comisiune o denumí fundatória, dându-i dreptulu, ca devenindu vre unu locu in vacantia, comisiunea sè-se întregésca pe sine insasi. Fericit'a fundatória muri in lun'a lui Ianuaru 1864 in Pest'a, ér natiunea deveni in posesiunea fundatiunei in anulu 1877, si acum suntem in alu doilea anu, de cand multemita ceriului, 12 tineri de ai nostri se impartasiescu de binefacerile ei.

Acum, iubiti ascultatori, dupa ce vi-am pus inainte unele tresuri din viéti'a acestei mari binefacatérie a tinerimei romane ortodoxe din cele 4 comitate, urméza se vorbim si despre fericitul Ioan Popoviciu, despre acelu barbatu, la alu carui'a sfatu si indemn u a facutu fericit'a fundatória acésta fapta nobila si crestinésca.

Elu s'a nascutu in Beiusiu, la anulu 1820. Tatalu seu erá negutietoriu, si indata ce ajunsse prunculu etatea de scóla, lu-dete la invetiatura. Elu si-facu studiile gimnasiale parte in locul nascerii, parte in Aradu. Scientiile filosofice le ascultá in Oradea mare, ér dreptniile in colegiulu reformatu dela Debretinu. Dela Debretinu veni érasu la Aradu, unde intrá in institutul clericalu. Acum inse erá fara parinti si fara avutiá. Trebuia deci se-si cascige insusi cele necesarie pentru sustinerea sa. Dreptu aceea ca clericu intrá in servitiu in cancelari'a unui avocat, si astfelu practisandu si-cascigá cele necesarie, pentru ca se póta absolvá studiile clericale. In decursulu timpului inse cascigandu-si mare desteritate in afacerile advocatiale, parasi carier'a preotiésca, depuse censur'a, si deschise cancelaria advocatiale in Aradu. Ca avocat u deveni unu barbatu de renume. Pentru zelulu seu pe terenulu instructiunei-fu denumitu din partea autoritatiloru mai inalte de directoru alu preparandiei romane ortodoxe din Aradu, care locu lu-ocupá cu demnitate pana la mórtea sa, intemplantu la anulu 1864. Elu se casatori de doue ori, si avu patru prunci, si anume: unu fiu si trei fiice.

Ar fi unu lucru neiertatu, iubiti ascultatori, a trece cu vederea, si a nu aminti si de celelalte dispusetiuni ale fericitei fundatérie. Ea a mai testatu din averea sa câte o suma considerabila la tóte bisericile din Aradu, si anume bisericei catedrale romane 4000 fl., ér celei romano-catolice 3000 fl.; nú si-a uitatu apoi nici de biserica serbésca, nici de cea augustana, si reformatu. Asemenea a mai testatu din averea sa pentru spitalulu orasienscu din Aradu, si a dispusu, ca din averea ei sè-se imparta in fiecare anu câte 100 de fl. la 12 veduve. A mai testatu apoi pe sém'a bisericei din Oradea-mare, din Bichisiu, unde a fost tatalu ei parochu, si unde s'a nascutu dens'a, pe sém'a bisericei din Borosineu, unde s'a nascutu mam'a sa, precum si tuturor rudeniiloru sale.

Dintre tóte aceste dispusetiuni frumóse si demne de lauda, nici un'a nu strelucesce mai luminatu, ca fundatiunea de 48.000 fl. pentru studenti. Prin acést'a si-a ridicatu fericit'a fundatória unu monumentu eternu, ea a devenitu nemurítoria. Numele ei si alu sfatuitoriului ei, avocatulu Ioan Popoviciu se voru fericí si binecuvéntá de toti cei buni, de toti acei'a, cari sci u apretiuí meritulu si virtutea. Generatiunile romane voru cantá laudele lor. Studentii partasi de acésta binefacere si-voru aduce aminte totdeun'a de binefacatorií lor. Ei se voru rugá lui Ddieu si diminéti'a candu se voru sculá, si sér'a cand se voru culcá pentru suffetele acelor'a, cari le au inlesnit u celea, ce duce la luminarea mintii, si la nobilitarea inimei.

Acum, iubiti ascultatori, dupace v'am defasiuratu istoriculu acestoru doi individi, si istoriculu faptei lor maretie, alu fundatiunei Elen'a Birt'a, permiteti-mi, a deduce din ele unele consecintie, pentru ca astfelu, se putemu se ne cascigámu din viéti'a lor unele invetiaturi pentru viéti'a nóstra. Viéti'a nóstra este trecetérie. Ea dispare iute, si fericitu este acel'a, a carei'a viétia lasa dupa sine urme, si atunci, cand Tatalu ceresc u l'a chiamatu la viéti'a eterna.

Unu astfelu de omu nu móre nici odata. Faptele lui remanu aici intre noi, si numele lui se va binecuvéntá din generatiune in generatiune. Nu toti ómenii s'au pututu inaltá la aceea frumósa pusetiune, de a puté face fapte mari, fiecare din noi póte face inse in viéti'a lui fapte, pentru cari se-ne binecuvinte urmatorii nostri. Mai toti avem u familia, toti avem u bisericu si scóla. Se crescemu deci familiile nóstre, si prin o crescere mai buna se pregatimu prunci nostri pentru o sórte si viétia mai fericita; se ajutámu apoi biserica si scóla, se ajutámu pe seracu si pe orfanu. Niminea nu se póte subtrage de sub acésta detorintia. Salvatoriulu lumii ni-o impunn de o potri va la toti. Elu primesce, si considera denariulu veduvei, ca si argintii bogatului. Toti se ne silimu deci a face astfelu de fapte bune, fiecare dupa puterile sale. Facendu astfelu ne voru aminti numele nóstru cu bucuria urmatorii nostri. Ei ne voru binecuvéntá, ér Tatalu nóstru celu ceresc, dela carele vine tóta darea cea buna si totu darulu deseversitu va reversá de prisositu darurile sale cele bogate asupra nóstru si aici si dincolo de mormentu. Amin.

u.

O mesura referitória la instructiunea elementara.

In dilele trecute ne adusera diarele din capitala o scire, ce ne preocupa fórtu multu. Ele ne vorbira adeca despre unu proiectu de lege elaboratu de ministrulu regiu ungurescu de culte si instructiune publica, dupa care limb'a magiara se impune ca studiu obligatu in tóte scólele poporali.

Acestu proiectu de lege, dupa cum scriu diarele, s'a incuviintatu de Maiestatea sa, si acum se va supune corpuriloru legitórie spre a se ridicá la valóre de lege.

Principiele fundamentale ce le contine acestu proiectu de lege sunt dupa „Pester Correspondenz“ urmatórele:

„In preparandiele nemagiare confessionali, in cari si de altcum in sensulu paragrafiloru 13 si 88 din articulu de lege 38 din anulu 1868 se propune limb'a magiara ca studiu obligatu, sè-se propuna acésta limb'a in atátea óre si in acea mesura, încátu fie care elevu se o póta invetiá in decursulu petrecerei sale in preparandia astfelu, ca se o póta scrie si vorbí. Trei ani de dile dela intrarea in viétia a acestei legi nu se va puté provedé nimenea cu diploma de invetiatoriu, respective nu se va pnté calificá nimenea de invetiatoriu, daca nu va posede limb'a magiara in acea mesura, ca se o póta propune in scóla poporala. Invetiatorii aplicati degia in functiune, si acei'a cari se voru aplicá in decursu celoru trei ani prescrii pentru preparandia, voru fi detori a invetiá limb'a magiara in decursu de siese ani dela intrarea legii in viétia. Cunoscinti'a limbei magiare voru fi detori a o constatá prin depunerea unui esamenu. De sub acésta indetorire se voru scuti numai acei invetiatori, cari au trecutu degia peste etatea de 50 de ani, daca voru petitioná pentru acést'a la ministeriu, si daca ministeriulu le va incuviintá cererea. In scólele elementari si in scólele superióre poporali, unde pana aci nu a fost introdusa limb'a magiara ca studiu obligatu, unde inse functiunea invetiatori capaci a o propune, aceea se va introduce indata in anulu urmatoriu dupa intrarea legii in viétia. Cu esecutarea acestei legi se incredintieza ministrulu de interne si celu alu instructiunei publice.“

Amu luat u pe scurtu notitia de acestu proiectu de lege, aretandu principiele lui fundamentale. Cu alta ocaziune vomu mai reveni asupra lui, si-lu vomu tractá din punctulu de vedere alu sciintiei si pedagogiei moderne. Acésta cestiune se póte privi din multe puncte de vedere. Pentru noi conform directiunei, ce urmarim u esista numai unu singuru modu de tractare, acel'a adeca, pe care in-lu indigtieza rezultatele positive ale sciintiei

D i v e r s e.

— **Stipendistii ilustrei familii Mocioni de Foen** voru arangia la 25 ianuarie c. n. o. sedintia publica, in „Hotel National“ din Pest'a. Program'a va fi urmat'oria: 1. „Cuvntu ocasionalu“, rostitu de *Traianu Barzu*, tehnicu. 2. „Biografi'a ilustrei D'omne“ *Ecaterin'a Mocioni de Foen'*, de Georgiu Creniceanu, medicinistu. 3. „La m'ortea Ecaterinei Mocioni“, poesia de I. Vulcanu, declamata de *Alexandru Mihailoviciu*, tehnicu. 4. „Positiunea sociala a femeiloru“, desertatiune de *T. Barzu*. 5. „Cantulu gintei latine“ intonatu de chorulu societatii „Petru Maioru“ si acomp'aniatu de piano. Inceputulu la 1/2 12 ore, (adeca incomp'iatu dupa finirea parastatului). Este fara indoie'la o ideia frumo'sa a tineriloru stipendisti a serba' amintirea acestei mari matr'one romane. Le dorimu celu mai bunu succesu.

— **Regimentulu bucuvineanu romanu** laudatu de insusi M. S. Imperatulu Franciscu Iosifu I. Gazetei oficiale de Cernauti se comunica din Seraiose cu dat'a de 8 Decemv're 1878 urmat'oria scrisore, ce baronulu Kellner, proprietariulu regimentulu de infanteria Nro 41. a adresatu Colonelulu acestui regimentu: „Pre' onorate domnule colonelu! Avendu onore a me present'a dilele acestea ca membru alu delegatiei la M. S. imperatulu, Pre' inaltiatulu Domnu se esprima' asupra bravulu nostru regimentu verbalmente asia: „Regimentulu D'tale s'a destinsu in ultimele lupte era'si prin bravura si vitejia in modu strelucitu, dupa cum am aflatu cu o adeverata bucuria din relatii. Regimentulu s'a manifestatu in lupta, ca in piati'a de exercitii.“ Urmezu deci indemnulu inimii mele, daca aducu esprimarea acest'a de totu magulit'oria despre regimentulu si comandantulu seu la cunoscenti'a acestor'a, adaogendu totu de odata la onorat'oria recunoscentia imperat'esa si din parte-mi felicit'arile cele mai cordiale.“ Baronulu Kellner de Kellerstein. (Resb.)

— **O temnitia cu religione.** Intr'unu timpu, in carele se pare, ca parol'a dilei in multe parti este de a sco'te, seu a da' totu mai pucina importantia religionei in sco'la, credemu, ca este de mare interesu a lua' notitia de o temnitia, in carea se pune unu pondu forte' mare pe religione, ca pe singurulu factoru chiamatu a indrepta' moravurile omenimei. Este cunoscutu, ca temnitiele sunt nesc'e institute de corectiune, cu chiamarea de a indrepta' pre omulu cadiutu in vre o crima. Ele sunt pentru societate nisce medilo'ce dictate de necesitate, cu scopu ca delinquentulu perdiendu-si libertatea si petrecendu in ele sub inspectiune, se iasa de aci indreptatu, si se devina membru folositoriu societatii omenesci. Temnitia, de care luam' notitia, este in New-Jork, in comun'a Sing-Sing. In ac'asta temnitia de o marime straordinara, carea atrage asupra-si atentiunea omeniloru de specialitate, arestatii se afla parte in odai separate, parte in salele de lucru. Fiecare arestatu este detoriu se lucre. Cam 900 dintre ei sunt ocupati in bai de marmora, 300 lucre in fabric'a de feru, er' 200 in o fabrica de palarii. Arestatii primescu pentru lucrulu loru pe fie care di 40-50 de centi. Jumetate din acesti bani sunt indreptatii a-ii spes'a pe tutunu, cafea si tea, nu inse si pe beuturi spiritu'ose, er' jumetate ii-primescu dupa ce si-au implinitu pedeps'a. Ei mananca laolalta, er' pentru dormitu are fiecare odai'a sa separata. In fiecare Dumineca mergu toti arestatii in biserica, ca se asculte servitiulu divinu. Aci se pune mare pondu, ca ei se fie atenti la ceremoniele religio'se si la cuventarea preotului. De aceea paditorii sunt postati in scaune mai inalte, decatu' bancele, pe cari s'iedu arestatii. De aci privegh'ea paditorii asupra tuturoru misicariloru loru, si neatentiunea se pedepsece forte' aspru. Corulu vocalu si corulu instrumentalu este comp'usu in ac'asta biserica din arestatii. Ac'asta temnitia este in modulu aretatu unu adeveratu locu de corectiune.

— **Statistic'a miseriei in Germani'a.** Intr'o lunga conferintia tienuta la Berlin, deputatulu Zimmerman a datu o noua proba despre miserie'a produsa prin criz'a industrial

si comerciala, aretandu, ca in anulu din urma mai multu de 200,000 pers'one au fost urmarite pentru neplat'a imp'ositolulu asupra venitulu, si ca in cea mai mare parte urmaririle au remasu infructu'ose. Numerulu urmaririloru mobiliare a acelor'a, cari nu si-au platitu chirii'a, se ridica la 120000.

— **Unu arbore gigante.** In dilele trecute se taia in Californi'a unu arbore de o marime nepomenita. Daca se po'te conchide dupa inelele observate in trupina la etatea lui, atunci trebue se fie cam de 4840 de ani. Loculu ocupatu de trupin'a acestui arbore este atatu de mare, incatu pe elu potu sta' 300 de pers'one.

— **Unu cutremuru de pamentu.** In Carinti'a se intempla' in 11 ale curentei diu'a, pre la orele 10 si 11 minute unu cutremuru inforatoriu. Acestu cutremuru fu atatu de vehementu, in catu misica' din locu si cele mai grele mobile, er' edificiele cugetai, ca acum se prefacu in ruine. Noroculu fu inse, ca nu tienu decatu' numai cateva secunde.

— **O m'orte curio'sa.** Diarele franceze report'ea unu casu singularu de letargia causata de frica, si petrecutu in Lille. „In ser'a dilei de craciunu, o tenera f'eta de 18 ani, carea locuia' in strad'a de Juliers, intra' in casa, dicendu, ca s'a speriatu de latratulu unui cane, pe carele inse nu l'a vediu'tu apropiandu-se de ea. Ea nu pare in momentele acelea nici decatu' neliniscita, ba rise' chiar de ac'asta aventura. Dimin'eti'a urmat'oria fu cu neputintia a o descept'a din somnu. Ac'est'a se repeti' trei dile de a rendulu. Dumineca dimin'eti'a se descept'a pentru cateva minute, spuse inse tatalui seu, ca semte trebuinti'a d'a mai dormi inca. In adeveru ea adormi de nou, si ser'a medicii chiamati de famili'a speriate de ac'asta stare straordinaria, constatara, ca a incetatu de a mai tra'i. (R. L.)

— **Principele Bismark** a presentatu consiliulu federalu germanu unu proiectu de lege, spre a fi propusu camerii, — dupa care proiectu, ac'est'a va pute' pedepsi' cu mustrare si chiar espulsiune temporalu pe deputatii, cari si-aru permite espressioni „vehemente“ si „necuviintio'se“.

— **Pestilentia infricasiata.** In Russi'a domnese de catv'a timpu o ciurma infricasiata. Ea se areta' in provinci'a *Astrachan* de catra marea caspica cu atata furia, incatu in 10—15 dile omori cateva sute de omeni. Guvernulu a luat' cele mai severe mesuri, pentru ca bol'a se-se localiseze, pentru ca de vindecatu mai ca nu este vorb'a, din cauza ca numai naturile cele mai tari potu scapa' de ea.

— **Unu Curcanu in assaltulu dela Griviti'a.** „Rom. Lib.“ ne spune: „La librari'a Szölsös (Calea Victoriei, facia cu teatrulu celu mare) s'a espusu de cateva dile o statueta, reprezentandu unu Curcanu la assaltulu dela *Griviti'a*.“ Ac'asta productiune artistica, de-o inspiratiune admirabila si de-o esecutiune perfecta, Romanii o datorescu faimosulu sculptoru italianu Ferrari, alu caruia geniu si dalt'a produsu si statu'a lui Heliade Rudulescu, ce in curendu speramu a-o ved'e stralucindu de lumina pe un'a din piatile publice. Nu putemu recomanda' indestulu productiunea sculptorulu Ferrari publiculu amatoriu de arte. Costulu unui modelu e numai de 100 lei.

— **Russi'a si Europ'a in privinti'a instructiunei.** Cine ar pute' crede, ca Russi'a este tier'a cea mai inapoiata in cultura? Sunt neaperatu provincie, cari se-se po'ta compar'a cu cele mai luminate tieri; dar vorbimu despre imens'a massa a poporulu ruralu, care form'ea mai totalitatea imperiulu, si acolo instructiunea este apr'ope nula. Pentru o populatiune de 75 milio'ne locuitori, imperiulu rusescu nu posed'e decatu' 34,000 scoli, frecventate cam de unu milionu de elevi, adeca unu elevu la 75 de locuitori. Bugetulu instructiunei primare cuprinde la cheltuieli 26 milio'ne fr. Cele mai multe scoli se detorescu mai cu seama initiativei private, carea face progrese admirabile, astfelu, ca dela 1874 pana la 1878 s'au infintiatu apr'ope 10 mii de scoli noue. To'te natiunile Europei si-dau silintie mari pentru ameliorarea instructiunei poporali. In acesti din urma diece

ani numărul scolilor s'a marit mai pretutindeni cu a trei'a parte din câte erau înainte, și numărul scolarilor a crescut proporțional. Cum s'au înființat școli, elevii au esut din întunerecu, și au venit se primésca lumin'a: proba că nici odata școlile nu sunt pré multe, încâtu se cautămu a le desfăștiá. Numărul locuitorilor din Europ'a, esceptionandu pe Rusi este de 220 de milióne; numărul scolilor de 324 mii; numărul scolarilor de 23 milióne; și cheltuielile de 460 milióne. Ce reportu esista asia dara între Rusi'a și restulu Europei? Rusi'a are unu omu, carele invétia dintre 75. pe cand restulu Europei are unulu numai dintre diece. Rusi'a cheltuiése pentru instructiune celu multu 40 centime pentru fiecare locuitoriu, pe cand Europ'a cheltuiése 2 franci pentru fiecare omu. Aceste cifre au o elocentia irezistibila contra sistemelor de a guverná prin enutu si arbitraru. Invetie popórele! Fem. Rom.

— **O statistica a ghebosiloru.** De câteva dile, dupa cum spune „Figaro“, a muritu unu ghebosu, in alu caru'a testamentu s'a gasitu aprópe 2000 de foi pline de statistic'a ghebosiloru. Mortulu erá nensuratu, independentu și bogatu. Elu facuse într'unu siru de ani, multe calatorii in tóte cele cincii párti ale lumii, pentru a-si aduná notitii asupra suferintii sale. In Spani'a află pe cei mai multi gheboși, și istorisése, că la pólele muntiloru Sierra Nevad'a la fiecare 30 de locuitori gasesci unu ghebosu. E curiósa opini'a sa asupra ghebei, a carei'a forma ar stá in raportu cu tienutul, in care traiesce ghebosulu, că gheb'a ar fi inalta și ascutita in tierile muntóse, scunda și lata in tierile dela siesu. Dupa calculile sale numerice, ajunge la resultatulu, că ar fi aprópe unu milionu de gheboși pe totu pământulu, unulu la mii'a de individi. Ca diametru alu inaltimei ghebeloru luatú din 6000 de mesura, dá 20, astfelu, că tóte ghiblele séu cocosile puse un'a peste alt'a, ar formá unu turnu inaltu de 20,000 de metri. Ultim'a pagina a manuscriptului remasu contine ultim'a dorintia a repostatului: aceea adeca de a i-se pune pe mormentu figur'a de marmura a unui ghebosu (R. L.)

Anunțiu.

1—3.

Subscrișulu am onóre a incunoscintia pe onor. publicu, că dela 10. Ianuariu a. c. st. n. mi-am deschisu cancelari'a advocatuala in Ving'a (strad'a principala nr. casii 238, a dou'a casa dela judecatori'a reg. cercuale); și că dela tempulu mai susu indicatu mi-oferezu servitiulu advocatiale on. publicu in tóte afacerile de natura juridica, anume cause procesuali, civili, urbariali, de cartea funduale, lasamentali, criminali etc. primescu substitutiuni, comisiuni și interventiuni in orice cause de natura juridica, administrativa și finantiale.

In afacerile mie incredintiate, voiu procede cu consciëntiesitate, acuratetia și punctualitate.

Demetriu Selagianu,
advocatu.

Nru 2661
692 scol.

Publicatiune.

2—3.

Neivindu-se recurenti la statiunile invetiatoresci Lazuri și Dumbrava din protopresbiteratulu Halmagiului se mai escrie și acestu Concursu pentru indeplinirea loru. Fiecare e dotata cate cu 200 fl. 5. orgii de lemne, cortelu, gradina sel. Recurentii suntú provocati se-si trimita recursele la concernintele protopresbiteru Ioanu Groza pana in 20 januarie 1879.

Aradu, 21. decembre, 1878.

Consistoriulu eparchialu.

Concursu.

1—3.

Neputendu-se depliní parochi'a din Comun'a *Vukov'a* in protopresb. *Jebeliului*, Cottulu Timisiului, ce s'a fostu publicatu in fói'a „Biserica si Scol'a“ Nr. 29. 30 și 31 din 1878 prin acest'a se publica de nou concursu cu terminu pana la *15 Fauru 1879*.

Emolumintele sunt: una sesiune comasata de 32 jugere pamentu bunu, birulu dela 120 de case a 15 oche cu stol'a usuata, și cortelu liberu cu doue gradini intravilane; a $\frac{1}{2}$ jugeru.

Doritorii, carii voiescu a competi dupa acésta parochia au recursele lor a le instrú conform dispositiuniloru stat. org. bis. si ale subserne P. O. D. protop. *Alesandru Ioanovicu in Jebeliu*.

Vucova, in 2 Ianuariu 1879. Comitétulu parochialu.

In contielegere cu D. protop. tractualu.

1—3.

Conform decisului Consistoriului gr. or. din Caransebesiu dto 29. Novembre a. c. Nr. 192. se escrie concursu pentru deplinirea statiunei invetiatoresci dela scól'a gr. or. confes. din comun'a *Luncania*, protopresbiteratulu *Fagetului*, cottulu *Carasiului*, cu terminu de alegere pana in *30. Ianuariu 1879*.

Emolumintele sunt: salariulu anualu dela comuna 200 fl. v. a., éra dela domnia 60 fl. v. a.; 6 orgii de lemne, din care are a-se incaldí si scól'a; 2 jugere de pamentu: $\frac{1}{2}$ jugeru de gradina; cortelu liberu.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si adresá recursurile instruate conform statutulu organicu cu atestatele necesarie comitetului parochialu si a le trimite Reverend. Domnu Protopresbiteru *Atanasiu Ioanovicu in Fagetu* pana la terminulu defiptu.

Luncaniu, in 22. Decembre 1878. Comitétulu parochialu.

In contielegere cu Domnulu protopresbiteru tractualu.

3—3.

Pentru deplinirea statiunei invetiatoresci dela scól'a greco-orientala confes. din comuna *Capetu*, protopresbit. *Jebeliului*, Cottulu Timisiului, se escrie concursu pana la *ultima Ianuariu 1879*.

Emolumentele sunt: Salariulu anualu in bani 110 fl. v. a. 12 meti de grâu, 12 meti de cucuruзу, 6 metri de lemne, $2\frac{1}{2}$ jugere pamentu aratoriu, și cuartiru liberu cu gradina de $\frac{3}{4}$ de jugeru, și dela inmormentari unde va fi poffitu 20 cr.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si adresá recursele, instruate conformu stat. org. cu atestatele necesarie, comitetului parochialu și a le tramite D. protop. *Alesandru Ioanovicu in Jebeliu* pana la terminulu prefiptu. *Capetu* en 18 Decembre 1878. Comitétulu parochialu.

In contielegere cu protopopulu tractualu.

3—3.

Pentru ocuparea postului de invetiatoriu la scól'a conf. romana din comun'a *Valeaboului*, protopres. Caransebesiului, se publica concursu cu terminulu prescrișu.

Dotatiunea anuala este: 210 fl. plata ficsa, 15 fl. pentru servitoriulu scólei, 6 fl. pentru scripturistica, 12 fl. pentru participarea la conferintiele invetiatoresci, 6 metrii lemne de focu pentru sinesi 4 metrii pentru incaldirea scólei; apoi 2 jug. livada, cuartiru liberu cu gradina de legumi și dela totu mortulu 10 cr. pentru oculata; éra 12 fl. pentru provederea cantoratului la inmormentarile de peste anu.

Cei ce dorescu a ocupá acestu postu au se substérna prin scaunulu protopresbiteralu petitiunile ajustate cu testimoniile prescrișe de stat. org. și de normativele ven. Consistoriu, adresate sinodului parochialu pana in *30 de dile*.

Valeaboului in 4. Decembre 1878 din siedintia Comitétului parochialu.

In contielegerea preot. tractual.